

Katumuksesta

Vedic Artin käsite **malli**
vihjeenä johonkin

Kari Pääskynen

28. toukokuuta 2026

Kukaan ei myönnä olevansa paatunut. Joku ei myönnä katuvansa mitään. Katumuksen kiertää kaukaa, jos voi. Katumuksen selän takaa voi erottua jokin kielletty, jopa paha.

Malli liikkuu kolmessa aikaperspektiivissä. Se sopii hyvin katumuksen pohdintaan, katumus on läsnä kaikilla aika-avaruuden tasoilla. Niillä, jotka arjessa voimme kokea.

Vedic Artin 17 periaatteen maailmassa mallin käsite on kuvattu yksinkertaisesti ja selkeästi: Malli on "Omien ajatusmallien ja sisäisten rakenteiden hahmottaminen."

Mitä tekemistä mallilla — ideaalilla — on katumuksen kanssa? Miten on mahdollista, että katumus tuo mieleen mallin? Tietysti siksi, että minulle tuli mallista heti ja miettimättä mieleen hyvä, paras, ideaali.

Hyvän elämän malli

Thomas Mann ja *Buddenbrookit* - saksalaisen porvarillisen elämän malli, lienee kopioitu ja valittu esikuvaksi? Oliko kirjailijan intohimona purkaa malli osiin, tunnistaa sen säröt?

Suomalaiseen hyvään elämään kuuluu kunnollinen kotikasvatus, hyvät tavat, ahkera opiskelu, tunnollinen työnteko, hyvä avioliitto, terveet ja fiksit lapset jne.

Kerroin juuri oman versioni hyvän elämän mallista. Kaikilla on oma versionsa. Nyt tapahtuu jotakin. Hyvän elämän malliin tulee säröjä. Säröily tulee muistoista, muistikuvista ja — katumuksen tunteesta. Säröt ovat tekojen seuraus.

Katumus ei ole *Juhani Räikän*¹ mielestä hyvä asia. Ajatus jatkuu: "Kun ihminen katuu, hän kärsii, ja koska kärsimys on pahasta, myös katumus on pahasta." Räikkä kirjoittaa kirjansa hyvin yksinkertaisella, arkisella puhetavalla.

¹ Näin hän aloittaa teoksensa. Ks. Räikkä Juhani. 2003. Katumuksen filosofia. Vantaa.

Se peittää kepeydellään tosiasian, joka tuo kipua: Mallin ja katumuksen välillä on viiltävä suhde.

Katumus on seuraus liian vaativasta elämänmallista, hyvän elämän ihanteesta. Liian vaativa elämänmalli on seuraus liian kovasta kotikasvatuksesta. Ja niin edelleen, kolmanteen ja neljänteen polveen. Kirjoitin edellä olevat kaksi virkettä ilman parasta tietoa. En muutenkaan usko, että syy — seuraus -suhteet ovat viisas tapa etsiä selitystä juuri nyt ja juuri tähän yhteyteen: katumuksen ja elämänmallin suhteeseen.

Katsotaan kuvaa. Siinä näkyvät sekä katumus että elämänmalli. Viereisessä kuvassa on jälleen katumus. Nyt kuvaan on ilmestynyt parannus. Niinpä muutaman sanan päässä on juutalaiskristillinen puhetapa, traditio ja säällisen elämäntavan malli. Kun katu ja tekee parannuksen...

Kapinaan

Luostareissa kehittyi keskiaikana monivaiheinen itsensä koulimisen ohjelma raippoineen, rautaketjuineen ja katumusrukouksineen. Jos näin tympeä pala länsimaisen kirkko- ja luostarilaitoksen historiaa kestetään, ymmärretään hyvin kapina, joka alkoi valistuksesta ja siirtyi marxilaisuuden kautta vaihtoehdoksi kirkkohartaalle katumusherkkyydelle.

Arvelen, että herkkyys on yleispiirre. Katumusherkkyys voi olla osa sitä. Kovuutta pidän herkkyiden vastakohtana. Lujuus on vastaavasti herkkyiden lajitoveri ja kasvinkumppani.

Jos herkkyys menetetään kyynisyydelle ja kovuudelle, mitä jää?

Savon Sanomissa on viime päivinä käsitelty kansanedustaja *Minna Reijosen* aviopuolison lausumaa. Otan sen puheeksi ääriesimerkkinä kulttuurista, jota muuten pidetään normina: politiikassa saa olla kova, katua ei tarvitse. Olemme tulleet kysymykseen eri elämän- ja toiminnan alueiden

piirteistä. Tapa, jolla puhun sinulle vastapuolueen edustajana eroaa tavasta, jolla puhun sinulle naapurina.

Me ihmiset luomme siis rakenteita: käytäntöjä ja sääntöjä, jotka sallivat tuolla, mutta kieltävät täällä. Nämä rakenteet ylittävät joskus sen, mitä kutsumme sopivaisuuden rajoiksi. *Albert Schweitzerin* elämän kunnioituksen periaate on ohje täällä, mutta ei tuolla tai päinvastoin. Arkeen ja katumiseen seuraa, että tämä tekoni on täysin hyväksyttävä, mutta tuo tekoni aiheuttaa katumista. Niin, mikä kaduttaa? Vastaukset kertovat herkkyydestä, voimavarastamme.

Suhteellisuus ja ehdottomuus

Huomaan, että olen miettinyt katumusta ikäänkuin mikä tahansa voi herättää katumusta milloin kenessäkin. Eihän elämä näin suhteellista liene! Onhan kymmenen käskyä. Ja niiden selitykset. Tai biologisesta tutkimuksesta saatua tietoa, kuinka varjella luontoa, etiikasta saatua näkemystä, kuinka lopettaa toisten ihmisten tuhoaminen, tutkimusperinteestä ammennettua ymmärrystä, kuinka pysyä faktoissa. Katumus tarvitsee maksiiimeja, ehdottomuuksia.

Ajattelutapa voi olla perua oikeuskäytännöistä. Ensin on selvä, ehdoton toimintamalli. Sitten tapahtuu jotakin, mitä sanotaan rikokseksi. Tapahtumaa verrataan toimintamalliin. Kun yhteys havaitaan, aletaan tutkia rangaistusasteikkoa ja tapahtuman yksityiskohtia. Löytyykö ns. lieventäviä asianhaaroja? Vastaavatko yksityiskohdat laissa kuvattua rikosta? Mikä rangaistus määrätään?

Toimiiko mieleemme katuessamme tiedettyjen tai kuviteltujen oikeuskäytäntöjen pohjalta?

Hahmottaminen

Vedic Artin käsite malli viittaa ajatusmallien ja sisäisten rakenteiden hahmottamiseen. Nyt tapahtuu jotakin outoa. Kuvittelin edellä kykeneväni yhdistämään katumuksen malliin, jonkinlaiseen epäonnistumiseen vaatimusten paineessa. Tämä tapani hahmottaa vaatii tarkistuksen.

Tavallinen tapani toimia on ollut:

1. tee havainto
2. arvioi sen merkitys ja ratkaisumahdollisuus
3. suunnittele toimintatapa
4. toteuta
5. arvioi tulokset.

Olen tämän perusprosessin poikkeामीin uupunut. Toistan samoja rutiineja, vältän tyhjää tilaa kuten tietämättömyyttä, koetan saada aikaan symmetriaa, en uskalla tehdä rohkeita ratkaisuja, täytän puuttuvat aukot. Mitä näkyy? Kontrollin tarvetta, varovaisuutta, tarvetta luoda järjestystä, virheen pelkoa, kaipuuta vapauteen.

Mitä voi tapahtua, kun alan hahmottaa asioita, elämää, itseäni uudella tavalla? Vedic Artin ideana on saada malliin kätkeytynyt sisäinen rakenne näkyväksi. Jos olisin psykologin vastaanotolla, hän saattaisi kysellä ongelmistani ja taustastani sekä etsiä selityksiä "tapaukseeni".

Mutta en ole vastaanotolla vaan koetan seurata Vedic Artin maailmaa. Jos saan aikaan vesivärimaalauksen, olisi tavallinen tapani ilmaista, että "tämä työ symboloi minua". Nyt, kun aavistan toisenlaisen hahmottamisen mahdollisuuden, saattaisin sanoa: Tämä maalaukseni saattaa ilmaista jotakin siitä, miten sisäinen kokemukseni alkaa järjestyä.

Sitten saattaisin jatkaa:

- huomaan, että kuvaan rakentuu keskus, jonka ympärillä on muuta
- jokin on jäänyt keskeneräiseksi
- olen koettanut välttää kaoottista vaikutelmaa
- olen jättänyt työni kesken, kun havaitsin, ettei täydellisyyden tavoittelu onnistu.

Hahmottamisen rakenne saattaa ilmetä poikkeaman avulla. "Miksi käytin tuossa kohtaa mustaa väriä?" Löydän pienen vihjeen tietolähteestäni. Sen mukaan kuvan (refleksiivinen) tulkinta on eräänlainen dialogi:

- teen kuvan
- kuva alkaa puhutella
- reagoin kuvaan
- syntyy uusi tulkinta
- tapahtuu uudenlainen havaitseminen.

Ei käynyt niin, että "minulla oli idea ja toteutin sen" vaan "merkitys muodostui (sisäisenä kokemuksena, sanojen tuolla puolen) kuvan tekemisen aikana.

Katumuksen uusi tulkinta

Kun edellinen kappale sai pisteensä, pysähdyin miettimään. Havahduin, sillä nyt tuli mieleeni uusi tapa tarkastella katumusta. Onko se seuraus, jonka olen poikkeamalla mallista aiheuttanut vai onko se (ehkä myös) prosessi, joka paljastaa toimintani rakenteen?

Jos katumus on jonkinmoisista epämieluisista tunteista rakentunut poikkeaman ympärillä kieriskely, tilannetta yritetään ratkaista sovittamalla, muuttamalla elämäntapoja, tekemällä parannus, pyytämällä anteeksi, anomalla armoa.

Entäpä sitten, kun katumus paljastuu mahdollisuudeksi tulkita todellisuuden rakenne toisin? Voisin esimerkiksi katua, että olen käyttänyt toistuvasti tiettyjä, oppimiani ongelmanratkaisuprosesseja. En ole kyseenalaistanut niitä enkä tapojani soveltaa niitä.

Teen poikkeuksen. Jätän tämän pohdinnan keskeneräiseksi. En vie viimeiseen pilkkuun asti. Käytän kömpelöitä ilmaisuja. Jätän perustelut kesken. Nyt alkaa syntyä uudenlainen sisäinen kokemus. Jos seuraisin vanhoja latujani, mieltäisin uudenlaisia toimintatapoja. Eikä aikaakaan kun edessäni tietokoneen kuvaruudulla näkyisi täsmällinen, uusi toiminnan ohjauksen prosessikuvaus. Uusi oivallus palauttaisikin entisille jäljille. Alkaisin toistaa jälleen itseäni.

Katumuksen uusi tulkinta on avattu sitä peittäivistä kääreistä: kaipaan voivani uudistaa ja uudistua, parantaa, muuttaa, mutta tapa nähdä toisin, kokea toisin ei noin vain tapahdu.

Lopuksi

Kun aloitin tämän artikkelin kirjoittamisen, päätin edetä katumus-teemassa seikkailuna, eräänlaisena kevyenä tutkimusmatkana. Minulle on suuri yllätys, että tämä päättyi toisin. Tulin uudelle ovelle. Jos aukaisen sen, eteen aukeavat mahdollisuudet rakentaa ja testata kokonaan erilaista tapaa johtaa, selvittää ja toteuttaa muutoksia. Saapa nähdä, mitä tapahtuu?

Ei ainakaan kaduta.